

Зад завесите на...

ФИНАНСОВИТЕ МИНИ

Сенчести банкови интереси в българския въгледобив източват публични фондове, унищожават хиляди човешки съдби и замърсяват тежко околната среда

GREENPEACE

Автор: „Грийнпийс“ – България

Снимки: „Грийнпийс“ – България

- Потайна бизнес структура интегрира около 20 български компании, заети с въгледобив и производство на топлинна и електрическа енергия. Техни собственици на книга са чуждестранни фирми, но има доказателства за тесни връзки с български банки.

- Тази „Въглищна империя“ е силно задлъжняла и е натрупала почти 400 млн. лв. загуби. Забавените плащания на заплати, осигуровки и данъци възлизат на над 230 млн. лв. Но отговорните публични органи предпочитат да не виждат това.

- Някои от тези фирми са сред най-големите замърсители на въздуха в Европа, въпреки това те получават огромни ценови субсидии за „ефективна енергия“. В България, електричеството от слънцето и вятъра е с 15-30% по-евтино, отколкото токът на морално остарелите централи, които изгарят милиони тонове въглища.

- Миньорите получават месечно около 600 лв., в редки случаи до 800 лв. Заплатите редовно се бавят с месеци, а протестите на измъчените работници грубо се потушават.

- За последните десет години в българския въгледобив по време на работа са загинали 23 души и други 17 са инвалидизирани. Въглищните мини предлагат изключително вредни и опасни условия на труд.

- В началото на „Въглищната империя“ стои порочна приватизация. Предприятията са „изпрани“ в офшорни зони (Сейшелите, Белиз, Британските Вирджински острови и др.) и „препродадени“ на кухи фирми, регистрирани във Великобритания и Кипър.

- Тази сенчеста бизнес структура може да прехвърли върху обществото задължения за стотици милиони, свързани със закриването на старите мини и електроцентрали.

Зад завесите на „Христо Ковачки“

Мина „Въгледобив Бобов дол“, от която годишно се добиват над 1 млн. тона кафяви въглища, в края на ноември 2017 г. призова в съда 84-ма свои служители. Провинението на миньорите е, че през май същата година те отказаха да влязат в подземните шахти, възмутени, че заплатите и ваучерите им за храна са се забавили с повече от два месеца. Ръководството на мината сега иска да осъди работниците, като твърди, че стачката им е незаконна.

Миньорите споделят пред медиите: „Протестирахме, защото бяхме два месеца назад в изплащането на заплатите. Бяхме принудени да си търсим правата, защото вече не се издържаше, останали бяхме без пари. В магазините вече не ни даваха вересии.“ В това предприятие бавенето на заплати, както и стихийните протести са добре познати. Но миньорите, загрижени да получат своите 600-800 лв., пренебрегват същността на проблема.

Въглищните мини в Бобов дол, разположени на 60 км югозападно от София, предлагат изключително опасни условия на труд. На 19 септември 2017 г. миньор загива там, след като върху главата му се срутва голям пласт въглища. На 22 декември 2016 г. в същата мина миньор е смазан от машина, която разтоварва въглищата. През последните 10 години са регистрирани пет смъртни случая по време на работа, както и ред други трудови злополуки.

Въглищата са ежедневие в Бобов дол

Капиталът на тази по-рано държавна мина е преминал през компания с регистрация на Британските Вирджински острови. В момента дяловете се държат от учредената през 2015 г. *Karlington Ltd.* от Уейкфилд, Великобритания. Неин директор е 70-годишен британец, който

според регистъра на Companies House (<https://www.gov.uk/government/organisations/companies-house>) ръководи половин дузина фирми с неуточнен предмет на дейност. Вероятно става дума за куха компания с фиктивен управител.

Към края на 2016 г. „Въгледобив Бобов дол“ има над 43 млн. лв. данъчни задължения към държавата и над 50 млн. лв. неизплатени социални осигуровки, освен това 80 млн. лв. висящи търговски задължения. В същото време, компанията декларира, че е отпуснала 90 млн. лв. заеми на други търговски дружества и събира лихви от тях. Още по-странен е начинът, по който мината е преминала в частни ръце¹. През 2007 г. енергийното министерство я отстъпва на местен бизнесмен срещу 1 лв., а той месеци по-късно я препродава за 35 млн. евро на фирма със сметка във фалиралата през 2014 г. *Корпоративна търговска банка (КТБ)*.

Мините в Бобов дол не са изолиран случай. Същият модел се прилага в още поне двадесет дружества, свързани с въгледобива и енергетиката в България. В тях виждаме:

- Ужасни условия на труд и мизерно заплащане на работниците;
- Огромни задължения към държавата и търговските партньори;
- Силно негативни екологични показатели;
- Системни унижения на работниците;
- Непрозрачна приватизация по нереално ниски цени в периода 2001-2008 г.;
- Неясна собственост: активите преминават през офшорни зони, след което се „продават“ на новоучредени компании, регистрирани във Великобритания или Кипър;
- Кредитори са единствено български банки: най-вече *Първа инвестиционна банка (ПИБ)*, също така *Инвестбанк* и фалиралата *Корпоративна търговска банка (КТБ)*.

Тези **около 20 въгледобивни и енергийни компании са обвързани в сложна мрежа**: мините доставят продукцията чрез собствено дружество за товарни жп превози до котлите на собствени ТЕЦ и топлофикации. Поне още толкова фирми се „въртят наоколо“: на изхода стои свой търговец на електричество, свързани фирми осигуряват ремонт, шосеен транспорт, доставки на горива и материали, дори храната във ведомствени магазини. Интеграцията е не само производствена, а съдържа и сложни схеми за взаимно „масажирание“ на финансовите показатели, включително с парите от пенсионните партии на служителите. Но на книга, тези компании са абсолютно самостоятелни.

Държавата затваря очи за неприемливите условия на труд, екстремните нива на замърсяване, забавянето на стотици милиони от данъци и осигуровки. Но не може да се каже, че българските институции са безразлични към тази секретна въглищна мрежа – те я подкрепят. По-долу ще бъдат дадени реални примери как публични органи директно осигуряват източници на приходи или умишлено прикриват проблемните ситуации в нея.

В българското публично пространство е прието тези компании да се асоциират с бизнесмена **Христо Ковачки**. Той е водещо лице при приватизацията им и в редица интервюта е заявявал амбициите си да изгради енергийна империя. В края на 2008 г. държавата започва масирана данъчна проверка на негови обекти. Ковачки е обвинен за укриване на данък добавена стойност (ДДС) в големи размери, а неговите сметки са запорирани². Благодарение на слабостите в повдигнатото обвинение, Ковачки е оправдан, но след показната акция, въпросните активи бързо са „продадени“ на офшорни компании.

По-късно, през 2014 г. заради приемане на регулации, ограничаващи ролята на офшорните фирми в българския енергиен сектор, тези предприятия се прехвърлят в кухи компании, регистрирани в Обединеното кралство и Кипър. Ковачки, от своя страна, заявява, че излиза от бизнеса. Независимо от това, той е лице в сянка на политически проект – ЛИДЕР – със собствена парламентарна група в 43-то Народно събрание (2014-2017 г.), който продължава да държи силни позиции в общините, в които са разположени мините и ТЕЦ.

Този доклад твърди, че собствеността на Христо Ковачки на тази „въглищна империя“ по всяка вероятност е двоен бльф. Като отрича очевидната си съпричастност, Ковачки фокусира върху себе си общественото внимание. Така действителните интереси, които стоят зад неговата икономическа група, остават в сянка. В известен смисъл твърденията на Ковачки са верни – надали той е крайният собственик на този бизнес. Той е по-скоро негов представител, „гръмоотвод“ за медийния интерес.

Сложната бизнес структура от мини за въглища и електроцентрали не би могла да се осъществи без протекцията на ключови фигури в институциите, обвързани с интересите на банковите капитали. „Бизнесменът Ковачки“ е връх на огромен айсберг, а под повърхността остават скришните отношения между енергетика, финансов капитал и държавно управление – неизменен спътник на мъчните демократични промени в България.

Анализът на финансовите резултати в този доклад показва, че тази „империя“ е в дълбок упадък, със задължения за над 1.1 млрд. лв. и амортизирани производствени мощности. Предстои ликвидация на производства, както вече се е случило с някои мини, включително подземните участъци на „Въгледобив Бобов дол“. Ще изникват въпроси, свързани с масови уволнения и безработица в общините, както и с рехабилитация на старите мини. Протекциите при създаването на тази бизнес структура вдъхват опасения, че общественият интерес няма да бъде взет под внимание, когато се стигне до поправяне на щетите след надвисналия разпадⁱⁱⁱ.

гр. Бобов дол

Вълшебната приватизация:

възникването на империята

„Източникът на богатството на Ковачки е мистерия“ – четем във вътрешен документ на посолството на САЩ в България от 2009 г., изтекъл в „Уикилийкс“^{iv}. Доклад, представен през същата година на конференция в Калифорнийския университет, изследва връзките на българските олигарси с бившата Държавна сигурност. От 23-ма проучени играчи, единствено за Христо Ковачки не са открити „документирани връзки“^v.

Хипотезите за корените на „империята“ на Ковачки са много: от наследството на застреляния през 2003 г. мафиот Константин Димитров – Самоковеца (съгражданин на Ковачки), до руската или сръбската мафия и обръчите от фирми на ДПС и Ахмед Доган. Версиите са разнопосочни, но ги обединява наративът за „талантливото лошо момче“. Ковачки е защитил докторат по физика в Ленинград (Санкт Петербург) и е автор на патенти, но после се заема с износ на консерви за Русия – и с нечия помощ бизнесът му прераства в енергийна империя. Ковачки влиза в енергетиката благодарение на качествата си, каквито и да са те. Това е общоприетата версия.

Но ако проследим приватизационния процес, в който Христо Ковачки неизменно печели, ще достигнем до подробности, които дават друга насока на предположенията.

1) Българската държава преотстъпва своите активи по твърде ниска цена. В този доклад са проучени 16 приватизационни сделки от периода 2001-2008 г. (анализът на следващите страници включва 19 дружества, три от които стават част от тази структура по различен от приватизация начин). От тях **държавата получава общо 357 млн. лв. в налични пари**, плюс 75 млн. лв. в непарични инструменти (с пазарна стойност около 15 млн. лв.). Само дълготрайните материални активи (ДМА) – земи, машини и съоръжения на приватизираните предприятия към 2007 г. са оценени над 620 млн. лв.

2) Приватизационните търгове са противоречиви. В един случай мястото на търга е променено заради сигнал за бомба, фирма на Ковачки печели. В други случаи Агенцията за приватизация (АП) определя критерии за участие, които изключват стратегическите инвеститори. Ако фирмите на Ковачки не се класират първи, търгът се оспорва в съда и след намеса на горните инстанции, набелязаните активи отиват при него.

3) От проучените 19 компании, в поне 14 случая има данни за финансови отношения с *Първа инвестиционна банка*. Тя е или кредитор на предприятието, или е кредитор на едноличния му собственик, или в нейна полза е учреден залог. В останалите случаи са налице връзки с фалиралата *КТБ* или *Инвестбанк*.

**Въглицата са без
бъдеще.**

Накратко, Ковачки придобива въпросните дружества, като се ползва със сериозни банкови и институционални протекции. Такива не се предоставят на независим играч – новак в енергетиката и без връзки в коридорите на властта. Това налага извода, че **Ковачки е само представител на скрити, близки до властта и финансово обезпечени интереси.**

Красноречива е цената, която трябва да плати единственият чуждестранен участник, допуснат да спечели в приватизацията на дружествата от този кръг. През 2007 г. „Холдинг Словенске електрарне“ заплаща 85.1 млн. евро за „Топлофикация Русе“. Това се равнява на 47% от парите, получени от държавата в приватизацията на 16-те дружества, докато дълготрайните материални активи на това предприятие съответстват на само 12% от общите. Тоест цената за чуждестранния участник е четири пъти по-висока, отколкото за домашните. (Няколко години по-късно Ковачки придобива и този актив, но на далеч по-ниска цена).

Важният „Атоменергоремонт“, който отговаря за ремонта и поддръжката на АЕЦ „Козлодуй“, е друг показателен пример. Дружеството е приватизирано през 2003 г. и е сред първите придобивки на Ковачки. Само месец и половина делят публикуването на тръжната документация от избора на победител: необяснимо кратък срок за подобна компания. Сделката се финансира от Първа инвестиционна банка. Печелившата „Българска енергийна компания“, без опит в ядрения отрасъл, получава 70% от капитала на „Атоменергоремонт“ за 15.6 млн. лв. Останалите 30% са купени тихо и след една година за едва 27 хил. лв.

Само през 2016 г. приходите на ремонтната компания доближават 50 млн. лв., от тях 30 млн. лв. от обществени поръчки от българската АЕЦ^{vi}. Както и останалите компании в тази мрежа, след 2011 г. „Атоменергоремонт“ е „продаден“ на фирма от Сейшелските острови, после „върнат“ в Европа. Впрочем във финансовия анализ по-долу „Атоменергоремонт“ не е включен – фокусът пада върху въглищния сектор.

Произходът на тази икономическа структура ще стане по-ясен, ако се посочи мястото в българската енергетика. Тези дружества спадат към „втория енергиен ешелон“, чийто фундамент са предимно находищата на кафяви въглища. Те не са от мащаб на големите мощности като АЕЦ и огромния комплекс с лигнитни въглища „Марица Изток“. Свързаните с Ковачки предприятия са по-малки по размер, но взети заедно представляват сериозен актив, с годишни продажби за 700 млн. лв. средно за последните десет години.

След 1997 г. приватизацията става императив в българската енергетика. Най-важните обекти, включително електроразпределителните мрежи, са купени от чуждестранни инвеститори. Други не подлежат на приватизация – такъв е случаят с АЕЦ и големите ВЕЦ. Българските частни капитали не получават достъп до големите национални енергийни обекти, затова търсят реванш при по-малките.

Впрочем контролът на Ковачки и подкрепящата го Първа инвестиционна банка над „втория енергиен ешелон“ не е бил гарантиран. В периода 2003-2006 г. поне още трима български мултимилionери с интереси в енергетиката се опитват да го овладеят. Те наддават и в отделни случаи печелят търговете. Но лагерът на Ковачки има стратегия: бързо се придобиват ключовите въглищни мини, които захранват мощностите за производство на топлина и енергия, и така по-нататъшната надпревара става безпредметна.

След като това става ясно, другите заинтересувани спират да наддават на търговете и активите преминават към свързаните с Ковачки фирми при много по-ниски цени. През 2008 г., с продажбата на големия ТЕЦ „Бобов дол“, приватизационната офанзива приключва. **Цената му е 100 млн. лв. – с 50% по-малко от приходите на дружеството само за една година.**

Бизнес, който успешно

работи на загуба

За целите на този доклад бяха анализирани годишните финансови отчети на 19 предприятия, включително 8 мини, 8 топлофикации и 3 ТЕЦ, в десетгодишен период от 2007 до 2016 г. Бяха проследени основните им показатели като продажби, загуби, краткотрайни и дълготрайни пасиви, парични потоци от финансова дейност и ред други. Също така, бяха проучени и вътрешните сведения за бизнеса, загатнати в някои доклади за дейността.

Проучените минни компании са, както следва: „Чукурово“, „Бели брег“, „Станянци“, „Черно море – Бургас“, „Мини Открит въгледобив – Перник“, „Балкан 2000“, „Въгледобив Бобов дол“, „Фундаментал“.

Към тази мрежа спадат и топлофикациите в следните градове: Бургас, Перник, Плевен, Русе, Велико Търново, Габрово, Враца, Сливен. Топлоелектрическите централи са: „ТЕЦ Марица 3“, ТЕЦ „Бобов дол“ и „Брикел“ ЕАД, като последното дружество съчетава фабрика за брикети, малка топлофикация, ТЕЦ и обогатителна фабрика за въглища.

Резултатите на тези 19 компании не изчерпват обхвата на тази структура. Те са „сърцето“ на този бизнес, свързан с добив на въглища и производство на топло- и електроенергия. Около тях, многобройни компании осигуряват доставките и логистиката, като помагат да се „оптимизират“ финансовите резултати. Отделно от това, десетки свързани с тази група фирми работят в отрасли, различни от енергетика.

Изследваните 19 компании са ядро на „империята“, като динамиката на финансовите им показатели говори за прилагания модел и неговите перспективи.

В периода 2007 – 2016 г. дружествата, причислени към тази група са реализирали общо 7.21 млрд. лв. приходи от продажби. Според финансовите отчети, тяхната дейност в дългосрочен период като цяло е губеща: към края на 2016 г. **групата е натрупала загуби от общо 360 млн. лв.**

Графика 1: Натрупани загуби за периода 2007 – 2016 г.

Освен тези загуби следва да се отбележат:

- **Неразплатени данъчни задължения в размер на 114 млн. лв.** Те трябва да се разгледат успоредно с „данъчната неутралност“ на този бизнес. Той работи предимно на загуба, и тъй като компанията имат право да приспадат загубите от данъчната печалба в следващи периоди, то общата сума на платените данъци е негативна. Тоест, от счетоводна гледна точка данъците не са разход, а приход за тези дружества. Общо за 19-те фирми в разглеждания 10-годишен период, данъчният приход е над 9 млн. лв.

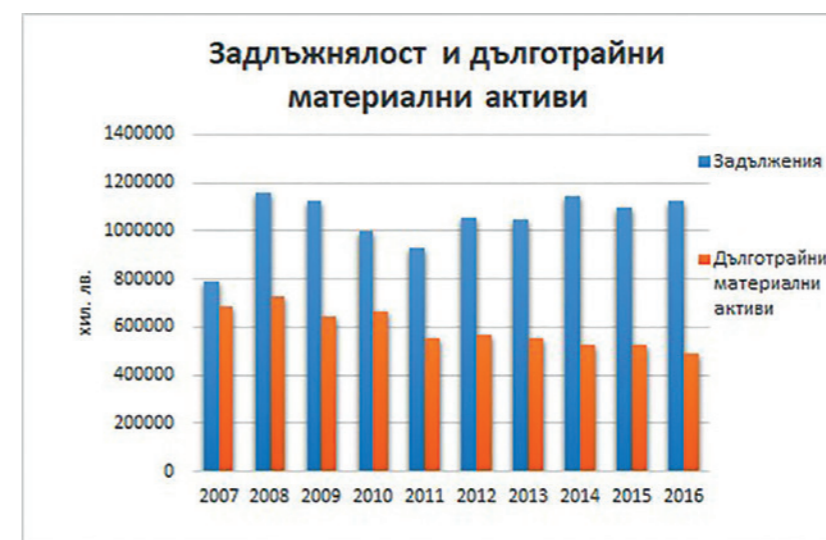

Графика 2: Платени данъци и данъчни задължения за периода 2007 – 2016 г.

- **Неизплатени задължения към персонала и социалното осигуряване на стойност 109 млн. лв.**

- Натрупаните задължения към края на 2016 г. възлизат на общо 1.122 млрд. лв. **За изминалите десет години, пасивите на тези дружества са нараснали с над 40%.**

- Дълготрайните материални активи за разглеждания период се обезценяват с 28% до по-малко от 500 млн. лв. Това говори, че производствените активи са амортизирани и не са правени нови инвестиции. Особено видно е това при **въглищните мини, където ДМА се свиват с почти 80%** до под 22 млн. лв. При ТЕЦ и някои топлофикации, монтирането на почистващи инсталации води до ръст на счетоводните активи, но останалите производствени мощности по правило са морално остарели.

Графика 3: Задлъжнялост и дълготрайни материални активи за периода 2007 – 2016 г.

- Активите на предприятията от групата като цяло нарастват, но заради ръст на декларираните вземания от клиенти. **Висящите вземания надхвърлят 537 млн. лв. към 2016 г.** В една тясно интегрирана структура, реалният характер на вземанията буди съмнение. Впрочем одиторите на някои от предприятията повдигат този въпрос в докладите си към годишните отчети, което е рядкост в българската практика.

- Фирмите в тази структура използват широко външни услуги, като разходите за тях достигат до 835 млн. лв. за целия период – това съответства на близо 80% от разходите, платени на персонала. От друга страна, **сумата на финансовите разходи (изплащане на заеми, лихви и други, според отчетите за паричните потоци) надхвърля 1 млрд. лв. в десетгодишен период.** Тоест тази структура изнася от предприятията, които притежава, дейности и значителни финансови потоци.

- Тъй като предприятията се обявяват за „губещи“ и „потънали в дълг“, работниците трудно могат да преговарят за по-добро заплащане и условия на труд. Институциите не смеят да търсят дължими данъци и осигуровки, за да не причинят „фалит и масова безработица в регионите“. Компромиси се правят и с екологията.

Така изглеждат
градовете,
зависими от
въглища

Обобщените данни, разгледани в десетгодишен период, навеждат на следното заключение. Тази бизнес структура е възприела стратегията „дойна крава“: като цяло липсват инвестиции за разширяване и модернизация, производствените мощности се експлоатират до физическия им край. В някои случаи бизнес моделът се превръща в „лешояден“: предприятията нарочно се ликвидират и разпродават – на части, за да няма бунтове заради работни места.

Стандартната теория на предприятието твърди, че целта на един бизнес е да реализира печалба. Практиката в тази икономическа структура говори, че счетоводната загуба е за предпочитане. В случай на печалба се дължат корпоративни данъци. Заинтересуваните групи увеличават претенциите си: работниците искат по-високо заплащане и нормални условия на труд, местните хора благоустройство и по-високи екологични стандарти, и т.н.

В случай на счетоводна загуба предприятието на практика не губи нищо. То не набира капитал на свободния пазар и не разпределя по прозрачен начин дивиденди сред акционери, за да се тревожи за своята репутация и пазарна оценка. Официалните заеми към свързаната банка се обслужват без забава, но действителните финансови отношения с кредиторите са много по-сложни. Банката, от своя страна, разширява списъка на активите си с големите отпуснати производствени кредити и ги използва като залог на междубанковия пазар.

Освен това, фирма, която официално работи на загуба, има повод да забавя разплащането с търговските си партньори извън групата: **разгледаните 19 предприятия имат общо 441 млн. лв. висящи търговски задължения в пасива си.** Синдикатите и органите на властта кротуват, защото не искат да „причинят безработица“, като настояват за спазване на закона и така провокират фалита на мина или ТЕЦ. Корпоративен данък най-често не се дължи. При забавяне на осигуровки, концесионни такси и други подобни, няма реакция от отговорните органи. Същото е и при многобройни други малки и големи „отклонения“. В разглеждания случай, „губещият“ бизнес е печеливша бизнес стратегия.

Гарантирано от държавата

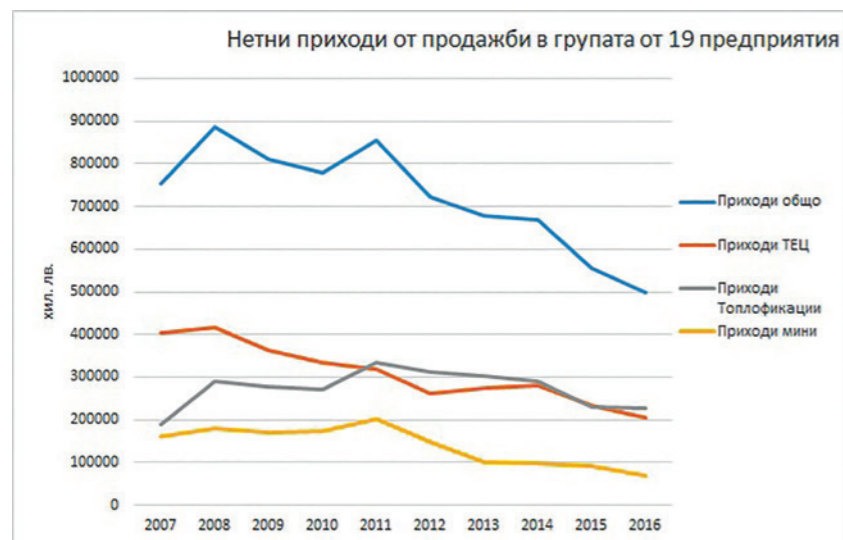
В светлината на глобалните инициативи за климата и набиращото скорост движение за отказ от инвестиции в изкопаеми горива, описаната „въглищна империя“ няма перспективи. Това, което е очевидно през 2018 г., стои на дневен ред от поне 15 години. Във връзка с прилагането на Директива 2001/80/ЕС за ограничаване на замърсителите на въздуха от големи инсталации, още през 2003 г. българското правителство изготвя работна програма, предвиждаща закриване на неефективните и мръсни въглищни мини и ТЕЦ^{vii}.

За ТЕЦ „Брикел“ се приема, че след 2008 г. работата му ще се ограничи, а след 2011 г. ще бъде изведен от експлоатация. За ТЕЦ „Бобов дол“ до 2014 г. е предвидено поетапно закриване на съществуващите мощности на въглища и замяна с газови модули (ангажимент, записан в договора за присъединяване на България към ЕС). За ТЕЦ „Марица 3“ е планирано ограничаване на експлоатацията и извеждане на един въглищен блок до 2015 г.

Но приватизацията променя плановете: след навлизането на частни капитали, закриването на тези централи вече не е актуално. Независимо от това, Европейската агенция по околна среда през 2011 г. включи тези три ТЕЦ в списъка на 30-те най-големи индустриални замърсители на Европа, като общите щетите от замърсяването са оценени между 664 млн. евро и над 2 млрд. евро годишно^{viii}. Факт е, че през последните години те са инвестирани в сероочистващи инсталации, но така замърсяването не е преодоляно, което се вижда от текущите измервания^{ix}. В ТЕЦ „Брикел“, чиито шест енергоблока са вече 55-годишни, е монтирана само една пречиствателна инсталация (СОИ). В ТЕЦ „Бобов дол“ двата енергоблока също работят само с една СОИ. Междувременно енергийният регулатор е удължил лиценза за производство на електроенергия на ТЕЦ „Марица 3“ до края на 2020 г., на ТЕЦ „Бобов дол“ до края на 2019 г. и на ТЕЦ „Брикел“ до април 2021 г. А падежът на предоставените от ПИБ кредити на тези централи е през 2024 г.

Тази „амнистия на смъртната присъда“ в частен интерес е само въвеждане към специалното отношение, на което се радват тези предприятия. Българските институции не просто им разрешават да съществуват, а им предоставят финансови облаги.

За да стане ясна схемата, по която се осъществява това, нека разгледаме по-обстойно приходите на тази икономическа група. В десетгодишен период, най-важни са приходите от трите ТЕЦ (общо 3.09 млрд. лв.), които са съпоставими с приходите от осемте топлофикации (общо 2.75 млрд. лв.). Приходите на осемте мини в размер на общо 1.4 млрд. лв. може да се разгледат като разход за суровини – „вход“ за производството на топло- и електроенергия.

Графика 4: Нетни приходи от продажби в групата за периода 2007 – 2016 г.

През 2016 г., която е най-слаба за групата, продажбите на електрическа енергия от трите ТЕЦ и осемте топлофикации възлизат на 310 млн. лв. На второ място е доставката на топлоенергия за 72 млн. лв. Трети са брикетите за населението с 18.7 млн. лв. От същия порядък са приходите от т.нар. студен резерв (ще се спрем на тях по-долу). Така на пазара е реализирана продукция за около 420 млн. лв. „Продажбите“ на въглища в рамките на бизнес структурата са за още близо 70 млн. лв.

При осемте топлофикации и при ТЕЦ „Брикел“ производството на електроенергия, което формира основните приходи, се приема за „високоэффективно“, тъй като съпътства друго производство – в случая, на топлинна енергия и брикети. Съответно енергийният регулатор му определя субсидирана цена. Само че това, което следва да е съпътстващо, всъщност носи на тази група няколко пъти по-големи приходи по сравнение с „основното“.

В „Топлофикация Русе“, около 20 млн. лв. от продажбите са от топлинна и 40 млн. лв. от електрическа енергия. В работещата на газ „Топлофикация Плевен“, електроенергията формира 80% от общите продажби. Като цяло за **осемте топлофикации, приходите от електроенергия са 150 млн. лв. спрямо 72 млн. лв. от топлоенергия.** В ТЕЦ „Брикел“ електроенергията дава 65% от приходите.

Според Закона за енергетиката (чл. 28 от Допълнителните разпоредби), комбинираното производство на топлинна и електрическа енергия се определя според потребностите от топлинна енергия. При разглежданите дружества нещата не стоят така, съответно регулаторът следва да преосмисли задължението на обществения доставчик Националната електрическа компания (НЕК) да изкупува електроенергията по преференциални цени.

Въпросът е още по-проблематичен, тъй като публични субсидии с **високи цени за „ефективна“ енергия се предоставят на компании, които изгарят милиони тонове въглища** и са сред големите замърсители на атмосферата не само в България, но и в Европа.

Още през 2007 г. правителството приема, че работата в ТЕЦ „Брикел“ следва да се ограничи до нуждите за производството на брикети. На практика, брикетите са само претекст за получаване на преференциални цени за електроенергия. В периода юли 2017 г. – юни 2018 г. регулаторът е предоставил на „Брикел“ преференциална цена от

141.37 лв. за мегават час без ДДС и общественият доставчик НЕК е задължен да изкупи от него електроенергия за почти 70 млн. лв. годишно – над три пъти повече, отколкото са продажбите на брикети.

Определената от енергийния регулатор цена за „ефективната“ електроенергия на тази въглищна централа е с 32% по-висока от цената за големите вятърни централи. Тя е по-висока и от цената, по която се изкупува енергията от фотоволтаични централи с мощност над 200 киловата (между 131 и 134 лв. за мегават час). Изкупуването на енергията на ТЕЦ „Брикел“ води до 19 млн. лв. непокрити разходи в НЕК. Изчисление за 2014 г. сочи, че ако общественият доставчик НЕК изкупуваше енергията на „Брикел“ по същата цена, която дава на държавната ТЕЦ „Марица изток 2“, щеше да икономиса 29 млн. лв.

Що се касае до топлофикационните дружества, определената от КЕВР среднопретеглена цена за произведената от тях електрическа енергия е 154.57 лв. за мегават час. Така **електроенергията от комбинираното производство в топлофикациите е с 15% по-скъпа от тази на фотоволтаичните централи.** В периода до 07.2018 г. НЕК ще заплати 202 млн. лв. за електроенергията, произведена по „комбиниран начин“ от ТЕЦ „Брикел“ и топлофикациите в Бургас, Русе, Плевен, Перник, Сливен, Велико Търново, Враца и Габрово.

Тази зле прикрита държавна помощ не изчерпва облагите, които предприятията от „втория въглищен ешелон“ извличат от публичните фондове. През зимните месеци с пиково потребление енергийната система плаща на електроцентрали за „студен резерв“ – енергийни мощности, които влизат в експлоатация само ако в системата се появи дефицит. И трите ТЕЦ – „Брикел“, „Бобов дол“ и „Марица 3“ участват в тази схема. В студения януари 2017 г. се налага активиране на резервните мощности, но и трите централи не са в състояние да ги задействат, въпреки че им се плаща, за да ги държат в изправност.

Топлоцентралиите на въглища са динозаври на една енергийна система, която трябва да остане в миналото

Този провал води до спекулации за „режим на тока“ и принуждава политиците да търсят гаранции за доставки от чужбина. Но на неизправните централи не са наложени санкции. Напротив, за поредна година те са в списъка на получаващите пари за студен резерв. **За**

студен резерв през зимата на 2016/2017 г. трите ТЕЦ, заедно с „Топлофикация Русе“ ЕАД – също част от тази бизнес структура, са **получили близо 16.4 млн. лв.** След като „коледният подарък“ става явен и буди общественото недоволство, оперативните данни за търговете за студения резерв се затварят за публичен достъп.

Само ще бъдат споменати още две насоки на скрити помощи от страна на българските институции: прекалено щедро разпределяне на квоти за въглеродни емисии^{xi} и системна отмяна на по-горни съдебни инстанции на данъчни ревизии в размер на много милиони.

Под офшорен чадър

На две последователни заседания през юли 2014 г. антимонополният регулатор – Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), издава 14 еднотипни решения^{xii}. Това са разрешения за осъществяване на сделки с активите на български предприятия. Във всички случаи, продавачи са фирми от Сейшелските острови. Купувачи са новосъздадени компании от Великобритания и Кипър. Предмет на сделките са пет мини, седем топлофикации и две ТЕЦ – добре познатите активи от „въглищната империя“. В 14 поредни решения КЗК заявява, че няма риск от пазарна концентрация, тъй като „купувачите“ са нови фирми, не са развивали до този момент търговска дейност, а директорите им нямат други бизнес участия.

Може би това не е най-драстичният, но е сред най-явните примери как български институции може да обслужват частни бизнес интереси. Въпросните предприятия не просто са свързани помежду си като доставчици и контрагенти, те са дори съ-акционери. **Всички „купувачи“ са учредени през май 2014 г.** На два фиктивни адреса в Лондон са регистрирани по четири от тях. Но регулаторът упорито отказва да види техните връзки.

Журналистическо разследване през 2017 г. посети въпросните адреси в Лондон^{xiii}. В единия случай става дума за виртуален офис в бизнес сграда на централната „Риджънт стрийт“. Другият е необитаема къща в квартал Батърси, където „собствениците“ на ТЕЦ „Брикел“, ТЕЦ „Бобов дол“, „Топлофикация Перник“ и „Мина Чукурово“ би следвало да споделят една тоалетна.

Любопитен е случаят с най-голямото дружество от тази структура, ТЕЦ „Бобов дол“. В Сейшелския му период капиталът се държи от четири фирми: 64% са за „собственика“ на „Мина Чукурово“, 22% за на „Мина Бели брег“, 10% за „Мина Станянци“ и 4% за „Мини открит възледобив“. След юли 2014 г., капиталът на централата е разпределен в съвсем същото съотношение: 64-22-10-4, между новите „собственици“ в Лондон. Едва ли са нужни още доказателства, че тази бизнес структура е действително тясно интегрирана.

Мината за черни въглища „Балкан 2000“ все още запазва сейшелския си „собственик“ – вероятно в нейния малък мащаб транзакционните разходи по прехвърлянето в Лондон не си заслужават. „Топлофикация Русе“ официално е дъщерно дружество на по-малката „Топлофикация Плевен“, съответно преминава към нейния нов „собственик“ Kataland със седалище в Уейкфилд. „Въгледобив Бобов дол“ поради спорния механизъм на придобиването

си следва друга траектория, но и там е приложен същият модел: след „собственик“ от Британските Вирджински острови тя попада при председателя на Общинския съвет на Бобов дол и накрая стига до новоучредената фирма с адрес в Уейкфилд.

Като цяло, бизнесът на Христо Ковачки намира широко приложение на офшорните зони. За първата си приватизационна сделка в енергетиката – две ВЕЦ на река Искър през 2000 г., Ковачки твърди, че се финансира от фирма със седалище в щата **Делауеър**^{xiv}. „Сторко“ – завод за консерви, който според медиите също е на Ковачки, се държи от компания, регистрирана на **Бахамските острови**^{xv}. „Булгарплод София“, производител на пилешко месо, спада към **Сейшелите**. Акциите на собственика на „Топлофикация Враца“ са заложени във фирма, регистрирана в **Белиз**. По 50% от капитала на „Топлофикация Бургас“ и на „Порт флот Бургас“ – пристанищен оператор, който също е свързан с този кръг, е бил във фирми от **Британските Вирджински острови**. Списъкът може да се продължи.

Също и „Първа инвестиционна банка“ АД, която финансира приватизацията на повечето дружества от въглищната мрежа, има опит с офшорните зони. Акционери с по 10% от капитала ѝ в предишни години са били фондове от Джърси и Каймановите острови. Двата ѝ водещи акционери с по 42.5% от капитала – Цеко Минев и Ивайло Мутафчиев, притежават *Framas Enterprises Ltd.*, регистрирана на Британските Вирджински острови. ПИБ освен това има клон в Кипър. Безработният кипърски гражданин Георгиус Георгиу е фасадно лице на множество спорни проекти на ПИБ в България.

Офшорни и кухи компании по правило се използват, за да се прикрие действителният собственик на даден актив или да се избегне плащането на данъци. Но практиката показва и други техни приложения. „Евроманган“ АД – концесионер на находище на манган в Североизточна България, официално се притежава от кипърска компания, собственост на друга кипърска компания, чийто директор е Мария Папапавлу. Същата е директор и на кипърската фирма, която след юли 2014 г. официално притежава „Мина Черно море – Бургас“, една от осемте мини в разследваната въглищна мрежа.

От „Офшорлийкс“ става ясно, че Папапавлу е директор на 66 компании с различен предмет на дейност, като в една от тях (*Mirthbridge*) тя е съ-акционер на руския милиардер Дмитрий Ананиев^{xvi}. Но не това е акцентът тук. Заплащането и условията на труд в мангановата мина са ужасни. Подземните шахти са много влажни, вентилацията е лоша, миньорите развиват професионални заболявания. През май 2017 г. инцидент под земята премазва краката на синдикалния лидер, през 2015 г. след срутване загива 39-годишен миньор, друг е тежко ранен. Работниците са готови да поемат този риск, за да осигурят препитание на семействата си. Заплатите им са под 300 евро и се бавят с месеци.

След отчаяни протести, включващи тридневна стачка под земята и пътна блокада, правителството най-сетне забелязва проблема, а мениджърите се съгласяват да увеличат заплатите до 300-400 евро. Но месец по-късно заплатите отново се забавят. Претенциите на работниците се препращат към митичните „кипърски собственици“, няма кой да коментира и сигналите за укрити 50 млн. лв. приходи и умишлено обременяване на мината с 55 млн. лв. дълг^{xvii}. Заместник-министър от правителството се разхожда до обекта, заявява пред камера съпричастност с положението на миньорите и заплашва „собствениците“ – но тях ги няма да го чуят. Прокуратурата обявява, че подробно ще разследва случая, и той потъва.

Човешки права за миньори

Подземните стачки се превръщат в запазена марка за предприятията от тази структура. През септември 2014 г. 60 миньори в „Черно море – Бургас“ отказват да излязат навън след нощна смяна и остават близо две денонощия на 300 м. под земята. Искат да им бъдат изплатени заплатите, забавени с два месеца. Миньор коментира: „Това вече не се търпи. Не може всеки месец да се скъсваме от работа като роби, а да гладуваме. Живеем в някакво ново, извратено робство. Робовладелците някога са осигурявали на робите си поне хляб и покрив.“ Друг лаконично отбелязва, че не разполага със средства, за да изпрати детето си на училище.

Същата ситуация се повтаря само след три месеца. През декември 2014 г. 43 миньори след нощна смяна отказват да излязат и се барикадират в шахтите на бургаските въглищни мини. Искат да им бъдат изплатени забавените с два месеца заплати, тъй като са останали без никакви средства преди Коледа: последната изплатена сума е 350 лв. през октомври^{xviii}.

След мъчителен процес, бургаската мина е затворена през април 2016 г. и 280 мъже остават на улицата. Част от тях са наети в Бобов дол, други отиват в мина „Оброчище“^{xix}. Това обяснява защо и на двете места се прибъгва до подземни стачки, щом заплатите се забавят. Но шефовете във „Въгледобив Бобов дол“ са привърженици на твърдия подход.

В края на октомври 2016 г., заради неизплатени заплати за август и ваучери за храна за март, както и неясно бъдеще на работните си места, 115 миньори от „Въгледобив Бобов дол“ остават три денонощия под земята. На някои им прилошава и са изведени принудително. В крайна сметка работниците си получават дължимото, тъй като протестът им се превръща в национална новина и парламентът и премиерът са принудени да вземат отношение.

Миньорите работят за 300-400 евро на месец при опасни условия на труд

Но преди да се намесят политиците и медиите, фирменото ръководство прави груби опити да смаже протестите. Според публикации в медиите, вентилацията в помещението, където се намират стачкуващите миньори, е спряна за 15 минути, което със сигурност би довело до тяхното задушаване на 500 м. под земята. Когато тази заплаха не проработва, ръководството начело с Красимир Чаврагански (по съвместителство председател на Общинския съвет в града), прилага „мека сила“: съобщава на събралите се пред мината близки на протестиращите миньори, че ще плати заплатите на всички, освен на тези, които стачкуват под земята^{xx}.

Отчаяните протести на хората, които с месеци не получават изработените си заплати от 300, по изключение 400 евро, будят възмущението на обществеността, но те само загатват за същинския трудов проблем. Българският въгледобив е опасен. В периода от 2007 г. до първото полугодие на 2017 г. Националният осигурителен институт е регистрирал 693 трудови злополуки с **23 смъртни случая и 17 инвалидизирани във въгледобива**. Списъкът не е пълен: не включва поне още един документиран смъртен случай на миньор в Бобов дол.

Минни спасителни служби липсват или са непълноценни, отсъства и текущо наблюдение на здравето на миньорите. Така стоят нещата и в другите предприятия от тази структура. През февруари 2017 г. работник в ТЕЦ „Брикел“ загива, четирима са ранени. През юни 2017 г. след токов удар загива работник в „Топлофикация Перник“. Журналистите, посетили мястото, за да отразят инцидента, определят условията на труд като „нечовешки“.

Впрочем собствениците на предприятията, открили ползата от това да работят на загуба, са се научили да се възползват и от стачките на своите служители. Поне в три случая протести на миньори и енергетици са използвани от „Ковачки“ за оказване на груб натиск върху институциите: при запориране на сметките на Ковачки в разследването от 2008 г., при забавяне на разплащанията от страна на НЕК, както и при надвисналата опасност от спиране на мощности заради неизпълнени екологични изисквания. Ръководството на предприятията умело насъсква хората, като им внушава, че техният враг е държавата и законът.

Общите на пръв поглед интереси не трябва да подвеждат: в тази икономическа структура отношението към работниците е действително от робовладелски тип. Служителите са длъжни да работят с месеци без заплащане. А на изборигласуват за кандидатите, които им се посочват отгоре. Корпоративен вот се практикува още от 2007 г., тогава в миньорските селища за партията на Ковачки на местните избори гласуват приблизително толкова души, колкото е персоналът на мините^{xxi}.

На следващи избори, в случай че няма издигнати собствени кандидати, работниците се „насочват“ за коя партия да гласуват. Преди изборите за Европейски парламент през май 2014 г. скрита камера разкрива^{xxii} инструктаж с миньори в Бобов дол: „В неделя ще има избори. Тази седмица ще се дават и заплати. Значи, добре се работи с (Българската социалистическа партия), има постъпления“. Хората са мотивирани с 50 лв. по-висок аванс. Излъчените кадри събуждат вълна от недоволство сред българската общественост, но Централната избирателна комисия отказва да търси отговорност за контролирания вот.

По една или друга причина, кандидатите, които „въглищната империя“ подкрепя този път, се провалят на въпросните избори, а и някой трябва да е помогнал на журналистите да заснемат позорната агитация. Идва ред на „наказателната акция“.

Във „Въгледобив Бобов дол“ част от заплатите се изплаща под формата на купони за храна, които важат само в магазин „Европа“, който също е на Ковачки. Например при 600 лв.

заплата, 400 лв. се изплащат в кеш, а 200 лв. в купони. Седмица след „неуспешните“ избори, магазинът спира да зарежда стоки. Единственото, което стои на рафтовете, е тоалетна хартия и ориз. Пуска се слух, че ще докарат кренвирши и хората се нареждат на опашка от 2.30 часа сутринта. Видеозапис показва^{xxiii} как озверели хора се блъскат, за да се доберат до храната.

Когато и това унижение стига до медиите, националният омбудсман използва думата „крепостничество“. Инспекцията по труда обещава проверки, но не излиза с резултати. Някоя институция не дръзва да наруши комфорта на „собствениците“. Сега става ясно защо мениджърите на „Въгледобив Бобов дол“ искат да осъдят миньорите, излезли през май на спонтанен протест: нужен им е не само трудът, но и безропотното покорство на тези хора.

Синдикатите, загрижени на първо място за топящите се работни места, не заемат убедителна позиция. Все пак профсъюзен лидер в ТЕЦ „Бобов дол“ коментира през 2017 г.: „Заплащането никога не е било редовно... Заплатите се получават със закъснение 2-3-4 месеца. Работни дрехи не са получавани от 3-4 години“^{xxiv}.

**Какво е бъдещето
на гр. Бобов дол
отвъд въглищата**

Финансовите мини

Анализът на финансовите показатели на предприятията от тази група показва нещо учудващо: текущите им финансови операции като цяло формират нетен приход, а не разход. Така през 2016 г. нетните финансови приходи на 19-те компании са близо 15 млн. лв. Топлофикациите отчитат финансов приход от над 21 млн. лв., който в рамките на групата е намален с финансовия разход на ТЕЦ. Мините, най-вече „Бели брег“ и „Станянци“, също печелят от финансовите си операции, независимо че са натоварени със солидни пасиви.

Този привиден парадокс вероятно може да се обясни с това, че предприятията се ползват като посредници, за да **предоставят заеми и събират лихви за чужда сметка.**

По този начин, натрупалата 55 млн. лв. загуби „Топлофикация Перник“ събира милиони от лихви, същото се вижда и при „Топлофикация Русе“, „Въгледобив Бобов дол“ и др.

Макар и не извън закона, тази практика е противоречива, предвид неразплатените задължения на групата към персонала, социалното осигуряване и държавния бюджет в размер на 232 млн. лв. Но друга схема буди по-големи притеснения: пенсионната компания, в която работниците „доброволно“ се осигуряват за допълнителна пенсия. Тя е регистрирана на адреса на седалището на „Ковачки“, а фирма на Ковачки е най-големият акционер. Пенсионната компания инвестира в акции и облигации на дружествата от въглищната група.

Към 30.09.2017 г., активите на Пенсионноосигурително дружество „Топлина“ възлизат на близо 173 млн. лв. От тях, 24.5 млн. лв., или над 14%, са инвестирани вътре в групата: в акции на „Атоменергоремонт“ и в облигации на „Мина Станянци“, ТЕЦ „Бобов дол“ и „Марица 3“, както и на топлофикациите в Плевен, Русе и Враца.

Съгласно Кодекса за социално осигуряване, пенсионните компании нямат право да инвестират във финансови инструменти, издадени от свързани лица. Също така, те нямат право да вложат повече от 10% от активите си в дружества от една група или с тесни връзки помежду си. Това обяснява „сравнително малкото“ нарушение от само 25 млн. лв. Все пак, финансовите стратегии са намерили изход. Друга българска икономическа структура също притежава пенсионно дружество и множество свързани компании. Двете пенсионноосигурителни компании солидарно инвестират парите за пенсии на работниците си в „съюзната група“, без да нарушават закона.

Този пореден пример за огъване на закона може да има сериозни последици. Вижда се, че икономическите и финансовите показатели на „втория енергиен ешелон“ чувствително се влошават. Като цяло, изгарящата въглища енергетика е в упадък в целия ЕС. **Пенсиите на работниците от тази група са изложени на реален риск.** Това може да се използва като пореден лост за оказване на натиск върху решенията на правителството за запазване на един мръсен сектор.

Доброто финансово планиране в тази икономическа структура не е изненада. Както се вижда, Първа инвестиционна банка има пряко отношение към създаването ѝ, с документираните връзки с поне 5 от фирмите. ПИБ е официален акционер в „ТЕЦ Марица 3“ и е декларирала пред енергийния регулатор, че гарантира финансирането на ТЕЦ „Брикел“. Според журналистически разследвания, ПИБ е отпуснала на предприятия на „Ковачки“ кредити за общо 300 млн. лв. в 17 заема с различен размер и формален получател^{xxv}.

Това изследване достигна до приблизително същия размер на отпуснатите от ПИБ кредити, но следва да се отбележи, че е трудно да се определи кой какво дължи и на кого. В рамките на тази сложна бизнес мрежа предприятията лесно може да „оптимизират“ резултатите си: да постигат загуба или печалба чрез отчитане на разходи и приходи по не-пазарни цени, да намаляват или вдигат активи и пасиви чрез фиктивни вземания или задължения, да си предоставят „заеми“, да си прехвърлят активи т.н.

Подобен любопитен пример дава „Дайнинг енерджи“: фирмата е регистрирана на производствената площадка на „Брикел“ и доставя въглища за „Топлофикация Русе“ (официално ги внася от Русия). Топлофикацията е натрупала милиони лева загуба, „Брикел“ има ужасни финансови резултати, но „Дайнинг енерджи“ работи на печалба.

В доклада си за Европейския семестър от 2017 г., Европейската комисия посочва за банките в България, които се притежават от български акционери^{xxvi}: „Ако бъдат подчинени на бизнес интересите на своите собственици, тези институции може да станат уязвими заради ... експозиции към близки или свързани лица. Ако това се случва в системно важни институции, уязвимостта може да засегне цялата финансова система“. Страница по-долу четем, че ПИБ е системна банка, а ПИБ заедно с Инвестбанк отговарят за 79% от прекласифицираните активи при проверката на качеството на банковите активи в страната. За цялата банкова система, открити са необслужвани корпоративни кредити в размер на 1.9 млрд. евро.

Широкото участие на ПИБ в старите индустриални предприятия в България не е тайна („Кремиковци“, ОЦК – Кърджали, „вторият въглищен ешелон“...). В същото време, ПИБ е системна банка. Дори ако приемем, че изпълнителната власт в България се ръководи изцяло от публичния интерес, може да очакваме, че с оглед запазването на финансовата и социалната стабилност, правителството ще подкрепя морално остарелите мощности. Важните решения ще се отлагат, регулациите ще се прилагат избирателно, ще се търсят отсрочки, ще се предоставят преференциални цени. Защитата на човешките права и качеството на околната среда се превръщат в неуместна подробност.

Империя без бъдеще, но с много разходи

Това изследване не претендира за изчерпателност. То умишлено не обърна поглед към всички активи, асоциирани с „Ковачки“, като например Общинска банка, приватизираната застрахователна компания, провалената експанзия в Сърбия с 15 източени компании^{xxvii} и много други. Също и обръчът от фирми около въглищните активи не е описан в детайли – например „Хийт енерджи“, „Траш енерджи“, „Дайнинг енерджи“ и „Тибиел“, които осъществяват логистичните връзки. Интерес крие и търговецът на електричество „Гранд Енерджи Дистрибушън“, който е с материални активи от едва 122 хил. лв., но осъществява продажби за 218 млн. лв. Не е разгледан в детайли и политическият проект на Ковачки.

Но вероятно е станало ясно, че като следва сегашния си модел, „въглищната империя“ може да просъществува още много време. Скъпият и опасен подземен въгледобив може би постепенно ще бъде преустановен, както вече са закрити мините в Чукурово, Бургас и големи участъци в Бобов дол. В следващ етап, четирите топлофикации на въглища (в Сливен, Перник, Русе и Габрово) може би ще преминат на газ или биомаса. Енергийният регулатор наскоро определи много високи преференциални цени за енергията от биомаса и по „случайност“ топлофикациите на „Ковачки“ правят изпитвания за въвеждане на същата технология.

В по-лошия сценарий, подземният въгледобив просто ще бъде заместен с открити мини. Възможност предоставя Перник – този стар индустриален център на България е разположен върху голямо находище на кафяви въглища, което досега е разработвано частично заради

въздействието върху населението. През 2016 г. правителството тихомълком удължи с 25 г. концесията на „Мини открит въгледобив“, а последната бързо прехвърли правата си на новоучредена фирма, чийто собственик е спонсор на партията на Ковачки. Отговорността се размива, а това говори, че интересите са живи.

В единия или другия случай, ще бъде запазено ядро от централи, които ще продължат да произвеждат електроенергия и да оказват натиск върху институциите, за да получават преференциални цени. Неслучайно партията на Ковачки бе сред инициаторите за приемане на закон за лобизма в България. В средносрочен период, „въглищната империя“ ще ограничи обхвата си, но най-вероятно финансовите й показатели ще се подобрят.

Този процес ще се проточи във времето дотогава, докато остава изгоден за инвеститора. Съдбата на уволнените работници няма да се вземе под внимание. Събирането на дължимите държавни вземания ще е проблемно, но интересите на прикритите собственици ще бъдат предпазени. Има достатъчно примери за двоен стандарт в България: през 2014 г. НАП разсрочи събирането на 41 млн. лв. забавени осигуровки от „Въгледобив Бобов дол“, а по-късно изхвърли на улицата миньорски семейства, като разпродаде домовете, в които те живеят, за да събере вземанията си от „Мина Черно море“.

До този момент не са задействани програми за професионална преквалификация на миньорите^{xxviii}. Гаранционните фондове, с които следва да се рехабилитират закритите мини, са съмнителни. Независимо дали ще станем свидетели на бързо или на бавно излизане от сектора, интересът зад „въглищната империя“ е само един: максимална печалба. При сегашната институционална рамка в България, това неминуемо ще доведе до компромиси с околната среда, социализиране на мащабните разходи на тази икономическа структура, както и хиляди пропилени човешки съдби. Още повече, че тези предприятия официално не са свързани и се контролират от кухи компании, регистрирани в чужбина.

Алтернативата се нарича „законност“ и включва зачитане на публичния финансов интерес, опазване на околната среда и съпричастност към положението на работниците. В България това е задача, която ще изисква много усилия в следващите десетилетия, но работата може да започне още днес с преустановяване на незаконната ценова субсидия, с подкрепа за човешките права на миньорите и с адекватни мерки срещу замърсителите.

Бъдещето на
въглищата е под
земята

Източници

ⁱ <http://www.parliament.bg/bg/archive/51/3/2329/steno/ID/4402> (Протокол от заседание на парламентарната Комисия по енергетика, Октомври 2016 г.)

ⁱⁱ „Съдът наложи рекорден запор на Ковачки“. 24.09.2009 <https://m.dnevnik.bg/bulgaria/2009/09/24/789311/>

ⁱⁱⁱ В потвърждение на това, през декември 2017 г. българското правителство тихомълком прехвърли 120 млн. лв. от бюджета в държавната фирма „Еко антрацит“, занимаваща се с рехабилитация на стари въглищни мини. http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2017/12/13/3096508_pravitelstvoto_zarochna_da_namestva_izlishuka/

^{iv} https://wikileaks.org/plusd/cables/09SOFIA301_a.html. Името на Христо Ковачки се появява 16 пъти в изтеклите секретни дипломатически файлове.

^v Dimitrov, M. From Spies to Oligarchs. 2009 <https://www.democracy.uci.edu/files/docs/conferences/dimitrov.pdf>

^{vi} „АЕЦ Козлодуй“ даде поръчки за над 30 млн. лв. на дружество на Ковачки“. 24.04.2016. http://www.capital.bg/biznes/kompanii/2016/04/24/2748741_aec_kozlodui_dade_poruchka_za_nad_30 mln_lv_na/

^{vii} Програма за прилагане на Директива 2001/80/ЕС. София, март 2003 http://old.europa.bg/upload/docs/CONF_BG_02_03_ad15_01__BG.pdf

^{viii} „Cost of Air Pollution from European Industrial Facilities 2008-2012 – an updated assessment“. EEA Technical report No 20/2014 <https://www.eea.europa.eu/publications/costs-of-air-pollution-2008-2012>

^{ix} The Suffocating Grip of Coal. Greenpeace, November 2013 http://m.greenpeace.org/bulgaria/Global/bulgaria/Campaigns/Climate%20and%20Energy/Coal/Report_coal_EN1.pdf

^x „Правителството направи предизборен подарък на Христо Ковачки“. От Еленко Божков. 14.01.2017. <http://www.transmedia.bg/2017/01/14/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD/>

^{xi} Тъмните схеми на Ковачки и въглеродния брокер Sagacarbon са проучени в детайли в книгата на Marius – Christian Frunza „Fraud and Carbon Markets“ (Earthscan, 2013, p. 112-119)

^{xii} Решения на КЗК от 927 до 934 от 10.07.2014 г. и от 875 до 881 от 03.07.2014 г.

^{xiii} „Как Големо село осъди държавата“. 23.03.2017 <http://bodil.bg/2017/03/23/bobov-dol/>

^{xiv} „Може да се каже, че почти ще ви платя“. 05.06.2000 <http://www.banker.bg/obshtestvo-i-politika/read/moje-da-se-kaje-che-pochti-shte-vi-platia>

^{xv} „Консервният комбинат на Ковачки „Сторко“ се продава заради дългове“. 24.06.2015 http://www.capital.bg/biznes/kompanii/2015/06/24/2559637_konservniiat_kombinat_na_kovachki_storko_se_pro-dava/

^{xvi} <https://data.occrp.org/entities/99bd8a1ae745a45a71303c6825aa91240ad629cb>

^{xvii} „Обречената мина“. 10.07.2017 <http://bodil.bg/2017/07/10/manganese-mine/>

^{xviii} „Потушиха с 360 000 лв. бунт на 300 м под земята“. 17.12.2014 http://light.standartnews.com/balgariya-obshtestvo/potushihha_s_360_000_lv_bunt_na_300_m_pod_zemyata_obzor-266867.html

^{xix} „Рудник Черно море затвори, 280 миньори остават на улицата“. 11.04.2016 <http://bnr.bg/bugas/post/100679755>

^{xx} „Три дни на 40 градуса под земята: Ултиматум към миньорите“. 13.10.2016 <https://www.vesti.bg/bulgaria/miniorite-izlizazoha-s-bylgari-iunaci-6059998>

^{xxi} „Първа ведомствена партия“. От Калин Първанов. Сп. „Тема“, 19.11.2007

^{xxii} „Началници притискат миньори да гласуват за определена партия“. 21.05.2014 <https://nova.bg/news/view/2014/05/21/75803/началници-притискат-миньори-да-гласуват-за-определена-партия/>

^{xxiii} <https://www.vbox7.com/play:69c66d1620>

^{xxiv} „Свързан с Христо Ковачки ТЕЦ бави заплати по 4 месеца“. 17.05.2017 <http://btvnovinite.bg/article/bulgaria/obshtestvo/svarzvan-s-hristo-kovachki-tec-bavi-zaplati-po-4-meseca.html>

^{xxv} „Greek National Pocketed State Budget Aid Granted to Private Lender FIB“. 24.01.2015 <https://bivol.bg/en/greek-national-pocketed-state-budget-aid-granted-to-private-lender-fib.html> (Разследване на „Бивол“ разкри банкови кредити от ПИБ за фирми на „Ковачки“ в размер на 335 млн. лв., но един кредит е отчетен два пъти).

^{xxvi} https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-bulgaria-en_3.pdf (стр. 22, 23)

^{xxvii} „8000 Serbian families devastated by Bulgarian tycoon“. 01.11.2010 <http://www.novinite.com/articles/121733/Blic%3A+8000+Serbian+Families+Devastated+by+Bulgarian+Tycoon>

^{xxviii} „Икономически и енергийни алтернативи за регионите в България, развиващи въглищна индустрия“. ЕС „За Земята“, 2013. http://zazemiata.org/v1/fileadmin/content/energy/docs/Coal_Doklad_final_1.pdf

GREENPEACE

„Грийнпийс“ е независима глобална организация, която работи за промяна на нагласите и поведението, с цел защита и опазване на околната среда и подкрепа на мира.

„Грийнпийс“ имат 3 милиона поддръжници, офиси в над 40 страни и не приема дарения от правителства, Европейския съюз, бизнеси и политически партии.

За повече информация:

www.greenpeace.bg

www.greenpeace.org

Twitter: @gpbulgaria

Facebook: Грийнпийс България